

BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODOWISKU SZKOLNYM – WYBRANE ASPEKTY

SAFETY IN A SCHOOL ENVIRONMENT – SELECTED ASPECTS

Abstract: The issue of safety in the school environment has been treated marginally for many years. Although nowadays it has become the subject of interest for almost all environments related to education. The common goal of both the educational system and the non-educational system institutions is to ensure the safety of children and adolescents. Strengthening the feeling of security in the school environment is one of the priorities of the state's education policy. The whole school community, employees, including teachers, pupils, parents, and above all the director of the facility should participate in building a safe school. Security tasks imposed on schools and other educational institutions have been included in many legal acts. The article below presents selected normative and legal acts in which the director and teachers will find the most important issues related to safety in the school environment.

Keywords: safety, school, safety of children and youth

Bezpieczeństwo jako wolność od zagrożeń odnosi się zarówno do człowieka, jak i grupy społecznej oraz całego społeczeństwa, ponieważ funkcjonowanie człowieka w świecie opisywać należy w kategoriach społecznych. Bezpieczeństwo odnoszące się do pojedynczego człowieka to podstawowa potrzeba, odczucie, natomiast w relacji do grupy społecznej to ponadto stan, proces i cel. Różne są wymiary bezpieczeństwa, wspólne natomiast postrzeganie w relacji do niebezpieczeństw¹.

Bezpieczeństwo można również odbierać jako subiektywne odczucie, jak i zawierające elementy wymierne, czyli obiektywne. Współczesny

¹ R. Rosa, *Filozofia bezpieczeństwa*, Warszawa 1995.

świat, cechujący się złożonością bliższej i dalszej rzeczywistości, jest dostarczycielem wzrastającej liczby negatywnych czynników i zjawisk oddziałujących na podmioty².

W teorii i praktyce edukacji dla bezpieczeństwa rozróżnia się bezpieczeństwo personalne i bezpieczeństwo strukturalne. Bezpieczeństwo personalne obejmuje zagadnienia charakterystyczne dla dynamiki zmian, będących udziałem nie tylko dorosłych, ale również dzieci i młodzieży. Niewystarczające przygotowanie młodych ludzi do racjonalnego obchodzenia się z własnymi oraz cudzymi emocjami, spowodowane nasilającym się w okresie dorastania pobudzeniem emocjonalnym, może w istotny sposób pogorszyć stan bezpieczeństwa personalnego. Wiąże się to z występowaniem stresów i konfliktów szkolnych, a niekiedy również lęku o egzystencję społeczną.

Dla realizatorów celów i zadań edukacji ukierunkowanej na przeciwdstawianie się zagrożeniom bezpieczeństwa, pojęcie indywidualności wyrażającej się intelektualną autonomią ma istotne znaczenie. Jednostka ludzka autonomiczna intelektualnie i emocjonalnie bardziej ceni normy i cele społeczne, zwracając uwagę na system wartości, wolność, poczucie godności, odpowiedzialność, a także na przejawianie aktywności społecznej³.

Bezpieczeństwo personalne rozpatrywane w aspekcie zaspokajania takich potrzeb, takich jak: niezależność, spokój, przetrwanie, posiadanie, pewność rozwoju, brak zagrożeń, istnienie, tożsamość, realizacja swoich możliwości, staje się współcześnie istotnym elementem szeroko rozumianej działalności wychowawczej szkoły, rodziny, środków masowego przekazu, grupy rówieśniczej oraz organizacji i stowarzyszeń. Umacnianie bezpieczeństwa personalnego ma ścisły związek z właściwym interpretowaniem bezpieczeństwa strukturalnego, współtworzonego przez określone instytucje rządowe i samorządowe, respektującego zapisy konstytucyjne, przestrzegającego prawa i dbającego o losy społeczeństwa⁴.

² A. Araucz-Boruc, *Bezpieczeństwo i obronność w edukacji młodzieży*, Siedlce 2015; J. Kunikowski (red.), *Przygotowanie obronne społeczeństwa*, Warszawa 2001.

³ T. Siuda (red.), *Kształcenie i wychowanie młodzieży na rzecz bezpieczeństwa. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*, Warszawa 2007.

⁴ Tamże.

Szkoła jako ważna instytucja oświatowa nie może pozostawać poza głównym nurtem refleksji, służącej poprawie bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego, ma bowiem do spełnienia coraz więcej zadań, co staje się jednym z głównych wyzwań - zarówno dla dyrektorów szkół, jak i nauczycieli. Istotą środowiska szkolnego jest istnienie wspólnoty terenu, warunków, celów i zadań, a także wzajemny wpływ i zależność między poszczególnymi elementami środowiska. W szkole, jako środowisku edukacyjnym, można wyodrębnić czynniki materialne, programowe i osobowe. Podstawowym zadaniem szkoły jest nauczanie oraz wychowanie i temu celowi mają służyć wszystkie czynniki środowiska szkolnego zorganizowane w odpowiednią strukturę wraz z regułami ich funkcjonowania. Zgodnie z definicją, szkoła to instytucja oświatowo-wychowawcza, zajmująca się kształceniem i wychowaniem dzieci, młodzieży i dorosłych, to także budynki, w których instytucja ta się mieści, jej uczniowie, nauczyciele oraz personeł⁵.

Problematyka bezpieczeństwa w środowisku szkolnym stała się współcześnie przedmiotem zainteresowania niemal wszystkich środowisk mających związek z edukacją. Wspólnym celem zarówno systemu edukacyjnego, jak również instytucji funkcjonujących w systemie pozaoświatowym, jest zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży. Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa w szkole jest jednym z priorytetów polityki edukacyjnej państwa. W budowaniu szkoły bezpiecznej powinna uczestniczyć cała społeczność szkolna, pracownicy, w tym nauczyciele, uczniowie, rodzice, a przede wszystkim dyrektor placówki.

Szkoła stanowi wyjątkowo specyficzny zakład pracy, na terenie którego przebywają dzieci, nauczyciele, pracownicy administracyjno-techniczni oraz rodzice. Bezpieczeństwo i higiena pracy wszystkich osób funkcjonujących w środowisku szkolnym są nierozzerwalnie związane z bezpieczeństwem przebywających tak uczniów. Zgodnie z obowiązującym prawem kontrolę i nadzór nad bezpiecznymi warunkami nauki w szkole sprawuje dyrektor, który jednocześnie odpowiada za realizację zasad i przepisów BHP.

Podstawowym aktem prawnym normującym zakres obowiązków dyrektora szkoły, w tym związanych z zapewnianiem bezpiecznych i higienicznych warunków pracy i nauki jako pracodawcy, jest Kodeks Pracy, zgodnie z którym pracodawca ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa

⁵ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1996.

i higieny pracy w zakładzie pracy. Na zakres odpowiedzialności pracodawcy nie wpływają obowiązki pracowników w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz powierzenie wykonywania zadań służby bezpieczeństwa i higieny pracy specjalistom spoza zakładu pracy⁶. Ponadto pracodawca jest obowiązany chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. W szczególności pracodawca jest obowiązany:

- organizować pracę w sposób zapewniający bezpieczne i higieniczne warunki pracy;
- zapewniać przestrzeganie w zakładzie pracy przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;
- reagować na potrzeby w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy oraz dostosowywać środki podejmowane w celu doskonalenia istniejącego poziomu ochrony zdrowia i życia pracowników, biorąc pod uwagę zmieniające się warunki wykonywania pracy;
- zapewnić rozwój spójnej polityki zapobiegającej wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym uwzględniającej zagadnienia techniczne, organizację pracy, warunki pracy, stosunki społeczne oraz wpływ czynników środowiska pracy;
- uwzględniać ochronę zdrowia młodocianych, pracownic w ciąży lub karmiących dziecko piersią oraz pracowników niepełnosprawnych w ramach podejmowanych działań profilaktycznych;
- zapewniać wykonanie nakazów, wystąpień, decyzji i zarządzeń wydawanych przez organy nadzoru nad warunkami pracy;
- zapewniać wykonanie zaleceń społecznego inspektora pracy⁷.

Pracodawca oraz osoba kierująca pracownikami są obowiązani znać, w zakresie niezbędnym do wykonywania ciążących na nich obowiązków, przepisy o ochronie pracy, w tym przepisy oraz zasady bezpieczeństwa i higieny pracy.

Ponadto pracodawca jest zobowiązany przekazywać pracownikom informacje o:

- zagrożeniach dla zdrowia i życia występujących w zakładzie pracy, na poszczególnych stanowiskach pracy i przy wykonywanych pracach,

⁶ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks Pracy, Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141.

⁷ Tamże.

w tym o zasadach postępowania w przypadku awarii i innych sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu pracowników;

- działaniach ochronnych i zapobiegawczych podjętych w celu wyeliminowania lub ograniczenia zagrożeń [...];
- pracownikach wyznaczonych do udzielania pierwszej pomocy oraz wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników.

Należy jednak pamiętać, że wyznaczenie koordynatora do spraw bezpieczeństwa nie zwalnia pracodawców z obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy zatrudnionym przez nich pracownikom⁸.

Każdy pracodawca, w tym również dyrektor placówki oświatowej, jest obowiązany:

- zapewnić środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników;
- wyznaczyć pracowników do udzielania pierwszej pomocy oraz do wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników;
- zapewnić łączność ze służbami zewnętrznymi wyspecjalizowanymi w szczególności w zakresie udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, ratownictwa medycznego oraz ochrony przeciwpożarowej.

Działania, o których mowa powyżej, powinny być dostosowane do rodzaju i zakresu prowadzonej działalności, liczby zatrudnionych pracowników i innych osób przebywających na terenie zakładu pracy (szkoły) oraz rodzaju i poziomu występujących zagrożeń.

W przypadku możliwości wystąpienia zagrożenia dla zdrowia lub życia pracodawca jest obowiązany niezwłocznie poinformować pracowników o tych zagrożeniach oraz podjąć działania w celu zapewnienia im odpowiedniej ochrony, a także niezwłocznie dostarczyć pracownikom instrukcje umożliwiające, w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia, przerwanie pracy i oddalenie się z miejsca zagrożenia w miejsce bezpieczne. W razie wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia lub życia pracodawca jest obowiązany wstrzymać pracę i wydać pracownikom polecenie

⁸ Tamże.

oddalenia się w miejsce bezpieczne, do czasu usunięcia zagrożenia nie wydawać polecenia wznowienia pracy⁹.

Zadania w zakresie bezpieczeństwa nałożone na szkoły oraz inne placówki oświatowe zawarte zostały w licznych aktach prawnych. Wybrane przepisy oświatowe, w których dyrektor oraz nauczyciele znajdują najistotniejsze kwestie odnoszące się do bezpieczeństwa uczniów, zostały scharakteryzowane poniżej.

Zgodnie z ustawą Prawo Oświatowe podstawowym zadaniem systemu oświaty jest zapewnienie utrzymywania bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach oraz upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń, w tym związanych z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych i sytuacji nadzwyczajnych¹⁰. Ponadto w zakresie stosowania przepisów BHP i dbania o higienę należy podkreślić, iż nadzorowi pedagogicznemu podlega w szczególności zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki¹¹.

Powyższe kwestie reguluje również Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹², zgodnie z którym dyrektor zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki pobytu w szkole lub placówce, a także bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek. Dyrektor co najmniej raz w roku dokonuje kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły oraz określa kierunki ich poprawy. Zadaniem dyrektora jest zapewnianie bezpieczeństwa na terenie wokół szkoły i placówki [...]. W pomieszczeniach zapewnia się właściwe oświetlenie, wentylację i ogrzewanie, ciepłą i zimną wodę oraz środki higieny osobi-

⁹ Tamże.

¹⁰ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo Oświatowe, Dz.U. 2017, poz. 59.

¹¹ Tamże.

¹² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, Dz.U. 2003, nr 6, poz. 69, z późn. zm.

stej. Wyposażenie szkoły posiada odpowiednie atesty lub certyfikaty. Prowadzenie zajęć odbywa się pod nadzorem upoważnionych do tego osób. Przerwy w zajęciach uczniowie spędzają pod nadzorem nauczyciela. Plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. W pomieszczeniach szkoły lub placówki zapewnia się uczniom możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych. Niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek zajęć bez nadzoru upoważnionej do tego osoby. Plany ewakuacji umieszcza się w widocznym miejscu, drogi ewakuacyjne oznacza się w sposób wyraźny i trwały.

Rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach dość szczegółowo reguluje kwestię obowiązków dyrektora i nauczycieli związanych z zapewnianiem bezpieczeństwa w środowisku szkolnym, należą do nich między innymi: trwałe i wyraźne oznaczenie dróg ewakuacji; ogrodzenie terenu szkoły, przeprowadzanie prac remontowych, instalacyjnych i naprawczych w czasie nieobecności uczniów; wyposażenie terenu szkoły, przejść, dróg i boisk w odpowiednie oświetlenie; wyrównanie nawierzchni dróg, przejść i boisk; utrzymywanie w sprawności instalacji odprowadzającej wodę i ścieki; zabezpieczenie i udrożnienie otworów kanalizacyjnych i studzienek; zabezpieczenie wyjścia ze szkoły przed bezpośrednim wyjściem na jezdnię; oczyszczenie przejść na terenie szkoły ze śniegu i lodu oraz posypanie piaskiem; utrzymywanie urządzeń higieniczno-sanitarnych w czystości i pełnej sprawności z jednoczesnym zapewnieniem w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych bieżącej ciepłej i zimnej wody oraz środków higieny osobistej; zapewnianie w pomieszczeniach szkolnych właściwego oświetlenia, wentylacji i ogrzewania; dbanie o to, aby sprzęt szkolny dostosowany był do wymogów ergonomii (zróżnicowane stoliki i krzesła dostosowane do potrzeb konkretnego ucznia); kontrola atestów i certyfikatów wyposażenia szkolnego; utrzymywanie kuchni i stołówki w należytej czystości; kontrola stanu technicznego wyposażenia kuchni i stołówki; zapewnienie regularnego wietrzenia pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia, zarówno podczas przerw, jak i w trakcie zajęć; oznaczenie i zabezpieczenie pomieszczeń, do których wstęp jest wzbroniony osobom nieupoważnionym; czuwanie, aby żadne zajęcia nie były prowadzone bez nadzoru upoważnionej do tego osoby; wy-

znaczenie i nadzorowanie dyżurów nauczycieli podczas przerw; umożliwienie uczniom przebywania podczas przerw na świeżym powietrzu pod opieką nauczyciela; zabezpieczenie schodów poręczami uniemożliwiającymi zsuwanie się po nich; zabezpieczenie przestrzeni pomiędzy ciągami schodów siatką lub w inny, skuteczny sposób; sprawdzenie stopnia śliskości stopni schodów, kontrola temperatury w pomieszczeniach szkolnych (nie niższa niż 18°C – w przypadku braku możliwości zapewnienia takiej temperatury dyrektor obowiązkowo zawiesza zajęcia na czas oznaczony bez zgody organu prowadzącego, a jedynie z powiadomieniem go, nie istnieje konieczność powiadamiania kuratora oświaty); zawieszanie zajęć w przypadku zbyt niskiej temperatury na dworze (-15°C lub mniej przez kolejne dwa dni o godzinie 21) lub wystąpienia zagrożeń zdrowia uczniów; podejmowanie decyzji o niedopuszczeniu do rozpoczęcia zajęć w przypadku, gdy pomieszczenie lub jego wyposażenie stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa, a w przypadku ujawnienia się takiego zagrożenia w trakcie zajęć – przerwanie ich i natychmiastowe wyprowadzenie z pomieszczenia uczniów (taką decyzję podejmuje także nauczyciel prowadzący zajęcia); wyposażenie każdego pomieszczenia szkoły w apteczki zawierające środki do udzielania pierwszej pomocy wraz z instrukcjami jej udzielania; przeszkolenie wszystkich nauczycieli w zakresie udzielania pierwszej pomocy; zaopatrzenie uczniów podejmujących prace na rzecz szkoły w odpowiedni sprzęt i środki ochrony indywidualnej oraz zapewnienie nadzoru w trakcie tych prac; kontrola sprawności i bezpieczeństwa maszyn i urządzeń technicznych; zapewnienie uczniom niepełnosprawnym miejsc nauki dostosowanych do ich potrzeb; wywieszenie w widocznych miejscach w warsztatach, pracowniach i laboratoriach instrukcji i regulaminów; udostępnienie kart charakterystyk substancji niebezpiecznych i preparatów chemicznych osobom, które prowadzą zajęcia z tymi preparatami; zapewnienie nadzoru nad uczniami podczas zawodów sportowych organizowanych przez szkołę; zapewnienie bezpieczeństwa uczniów w czasie zajęć wychowania fizycznego i nadzorowanie, aby ćwiczenia były dostosowane do aktualnej sprawności i wydolności uczniów; kontrola właściwego umocowania sprzętu sportowego; zapewnienie wystarczającej liczby opiekunów w czasie imprez i wycieczek w szkole i poza szkołą; zawiadamianie niezwłoczne o wypadku ucznia jego rodziców, organu prowadzącego, społecznego inspektora pracy, pracownika odpowiedzialnego za bhp i rady rodziców (jedynie wypadek śmiertelny, ciężki lub

zbiorowy wymaga powiadomienia niezwłocznego prokuratora i kuratora oświaty); zabezpieczenie miejsca wypadku do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy; powoływanie zespołu powypadkowego, badającego okoliczności wypadku ucznia; przygotowanie protokołu powypadkowego (przekazuje się go do organu prowadzącego lub kuratora oświaty jedynie na wniosek tych organów); prowadzenie rejestru wypadków, analizowanie przyczyn i okoliczności wypadków oraz omówienie ich z pracownikami szkoły.

Kolejnym aktem normatywnym w zakresie bezpieczeństwa w placówkach oświatowych jest Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół¹³. Zgodnie z zapisami ujętymi w rozporządzeniu statut przedszkola określa sposób sprawowania opieki nad dziećmi w czasie zajęć w przedszkolu oraz w czasie zajęć poza przedszkolem, szczegółowe zasady przyprowadzania i odbierania dzieci z przedszkola przez rodziców (prawnych opiekunów) lub upoważnioną przez nich osobę, zapewniającą dziecku pełne bezpieczeństwo. Analogicznie, statut szkoły określa w szczególności sposób wykonywania zadań szkoły, z uwzględnieniem optymalnych warunków rozwoju ucznia, zasad bezpieczeństwa oraz zasad promocji i ochrony zdrowia. Statut szkoły określa również zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników, w tym zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

W zakresie kompetencji szkoły oraz innych placówek oświatowych jest również zapewnianie właściwego przeszkolenia pracowników (nauczycieli) w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. W Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach znajduje się zapis, iż nauczyciele, w szczególności prowadzący zajęcia w warsztatach, laboratoriach, a także zajęcia wychowania fizycznego, podlegają przeszkoleniu w zakresie udzielania pierwszej pomocy¹⁴.

¹³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, Dz.U. 2001, nr 61, poz. 624, z późn. zm.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, Dz.U. 2003,

Akty normatywno-prawne odnoszące się do kwestii bezpieczeństwa w środowisku szkolnym regulują ponadto także problemy związane z równomiernym obciążeniem uczniów obowiązkami w poszczególnych dniach tygodnia, a także dziennym limitem godzin, zapewnieniem uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych w pomieszczeniach szkoły, liczebnością uczniów w klasach oraz profilaktyka zachowań niepożądanych, do których należy zaliczyć nadużywanie alkoholu, palenie papierosów, sięganie po narkotyki oraz agresje i przemoc. Jednym z podstawowych zadań szkoły, ujętym w przepisach prawa, jest troska o zdrowie uczniów, w tym w szczególności stosowanie zasad ochrony zdrowia psychicznego w pracy szkół i placówek systemu oświaty. Szkoły zostały zobowiązane do organizowania i prowadzenia działań w zakresie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym. Działania te mają być realizowane w szczególności przez: rozwijanie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności potrzebnych człowiekowi do samorozwoju i samorealizacji, radzenia sobie ze stresami i wymaganiami środowiska oraz zwiększania kontroli nad swoim zdrowiem psychicznym, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, w tym zapobiegających nadużywaniu alkoholu, używaniu innych substancji psychoaktywnych i paleniu tytoniu¹⁵.

Z uwagi na zmienność oraz ciągłe uaktualnianie dokumentów normatywno-prawnych, odnoszących się do zasad funkcjonowania szkoły oraz innych placówek oświatowych, konieczne jest ustawiczne zapoznawanie się z nowymi przepisami w tym zakresie.

Problematyka bezpieczeństwa pracy i nauki w systemie edukacji narodowej stanowi niezwykle istotny element, dlatego też kształtowanie pożądanej kultury bezpieczeństwa, powinno stanowić jeden z podstawowych celów całościowego zarządzania organizacją, jaką jest szkoła i placówka oświatowa. W celu osiągnięcia właściwego poziomu kultury bezpieczeństwa w środowisku szkolnym, należy przykładać wysoką wartość do życia i zdrowia ludzkiego. Działania podejmowane przez wszystkie osoby zaangażowane

nr 6, poz. 69, z późn. zm.

¹⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 1996 roku w sprawie sposobu organizowania i prowadzenia działalności w dziedzinie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym, Dz.U. z 1996, nr 112, poz. 537.

zowane w działalność szkoły i każdej placówki oświatowej muszą prowadzić do warunków, w których ryzyko związane z eksploatacją środowiska pracy i nauki nie wymyka się spod kontroli, w których realizowane jest świadome i skuteczne zarządzanie dla dobra bezpieczeństwa szkoły.

Bibliografia

- Araucz-Boruc A., *Bezpieczeństwo i obronność w edukacji młodzieży*, Siedlce 2015.
- Bryła R., *Bezpieczeństwo, higiena i prawo pracy w pytaniach i odpowiedziach*, Katowice 2000.
- Bukała W., *BHP w szkole: praktyczny poradnik z dokumentacją*, Gdańsk.
- Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, Pilch T. (red.), t. I, Warszawa 2003.
- Kunikowski J. (red.), *Przygotowanie obronne społeczeństwa*, Warszawa 2001.
- Marzec B., *Nadzór pedagogiczny a zdrowie i bezpieczeństwo uczniów – analizy i refleksje*, Dąbrowa Górnicza 2016.
- Maslow A., *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2006.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1996.
- Rosa R., *Filozofia bezpieczeństwa*, Warszawa 1995.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, Dz.U. 2003, nr 6, poz. 69, z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki, Dz.U. nr 135 poz. 1516,
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 1997 r. w sprawie ustalenia wykazu wyrobów, które nie mogą być nabywane przez szkoły i placówki, jeżeli dostawca nie przedstawi odpowiedniego certyfikatu, Dz.U. nr 30 poz. 168.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 1992 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny w szkołach i placówkach publicznych, Dz.U. nr 65 poz. 331.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 września 1996 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny w szkołach i placówkach publicznych, Dz.U. nr 119 poz. 562.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, Dz.U. 2001, nr 61, poz. 624, z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalenia wykazu wyrobów, które nie mogą być nabywane przez szkoły i placówki, jeżeli dostawca nie przedstawi odpowiedniego certyfikatu, Dz.U. nr 74 poz. 829.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, Dz.U. nr 180 poz. 1860 z późn. zm.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 1996 r. w sprawie sposobu organizowania i prowadzenia działalności w dziedzinie promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym, Dz.U. 1996, nr 112, poz. 537.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawniających sporty wodne, Dz.U. nr 57 poz. 358.

Siuda T. (red.), *Kształcenie i wychowanie młodzieży na rzecz bezpieczeństwa. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*, Warszawa 2007.

Taraszkiewicz M., Kordziński J., *Bezpieczna i przyjazna szkoła*, Warszawa 2009.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo Oświatowe, Dz.U. 2017, poz. 59.

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks Pracy, Dz.U. 1974, nr 24 poz. 141.

Winczewska B., *BHP w szkole: obowiązki, odpowiedzialność, dokumentacja*, Warszawa 2015.

Ziarko J., *Zarządzanie wiedzą o zagrożeniach i bezpieczeństwie uczniów w rozwijaniu szkolnych systemów bezpieczeństwa*, Kraków.